

Det er en selvfølge, at ombudsmanden aldrig har kunnet påbyde øget ressourcetilførsel til en institution.

I det omfang inspektionerne har angået statslige institutioner, er ombudsmandens henstillinger om øgede ressourcer indgået blandt alle de andre ønsker, som konstant konkurrerer om statens omfattede, men dog begrænsede ressourcer. Ombudsmandens henstillinger har således ikke haft en særlig gennemslagskraft. Rådigheden over statens ressourcer tilkommer Folketinget, og så længe ombudsmanden ikke kan påberåbe sig et særligt retligt grundlag – et retskrav – for en bestemt ressourceanvendelse, indgår ombudsmandens anbefalinger blandt alle de andre krav og ønsker.

Det samme bør naturligvis gælde, når de inspicerede institutioner er kommunale, og rent faktisk adskiller ombudsmandens beretninger om de amtskommunale psykiatriske hospitaler, som ombudsmanden efter aftale med vedkommende amtskommune allerede under den gældende lovgivning har inspiceret, sig ikke fra tilsvarende beretninger om statslige institutioner.

Det kan imidlertid ikke afvises, at ombudsmandens henstillinger om øgede ressourcer til en institution kan opfattes som mere bindende af en kommunalbestyrelse end af Folketinget. Det understreges derfor, at ombudsmanden i sin kontrol med kommunalforvaltningen skal respektere den enkelte kommunalbestyrelses budgetmagt. Ombudsmanden skal lægge til grund, at det er kommunalbestyrelsen, der inden for lovens rammer fordeler kommunens ressourcer.

c) Ombudsmandens forhold til domstolene og domstolslignende nævn.

1°. Efter den gældende lov er ombudsmanden ikke kompetent over for domstolene. Ombudsmandsloven og dens forarbejder indeholder ingen nærmere angivelse af, hvilke organer der betragtes som domstole.

Der er ikke tvivl om, at de domstole, der er omfattet af retsplejeloven, falder uden for ombudsmandens virksomhed. Det drejer sig om Højesteret, landsretterne, byretterne, Sø- og Handelsretten i København, Den særlige Klageret, kommissionsdomstole og undersøgelsesretter. Enkelte andre organer må i relation til ombudsmanden lige så utvivlsomt betragtes som domstole. De klareste eksempler er Rigsretten og boligretterne.

Der foreslås ingen ændringer i denne kompetencebegrænsning.

2°. En række kollegiale organer, der ved deres sammensætning, opgaver og procesform ligner de utvivlsomme domstole i større eller mindre udstrækning, har i praksis givet anledning til tvivl.

En del af disse nævn har ved lovgivning fået henlagt afgørelser af tvister mellem borgere, eller der er i lovgivningen åbnet for, at nævn ved denne funktion kan nedsættes.

Karakteristisk for disse nævn er – foruden tvistløsningsfunktionen – en domstolslignende proces og ofte dommermedlemskab. Landvæsenstretter, hegnsyn, huslejenævn, Forbrugerklagenævnet, Advokatnævnet, tjenestemandstretter og Arbejdsretten er eksempler på sådanne tvistnævn.

I sin hidtidige praksis har ombudsmanden erklæret sig kompetent over for visse af disse nævn, f.eks. Forbrugerklagenævnet og huslejenævnene. Over for andre, f.eks. landvæsenstretterne og Advokatnævnet, har ombudsmanden anset sig for inkompetent.

Nævn, der under en betryggende proces træffer afgørelse i tvister mellem borgerne, bør være uden for ombudsmandens indseende, selv om vedkommende nævn hviler på et offentligt grundlag. Ombudsmanden bør koncentrere sig om sit kerneområde: forholdet mellem forvaltningen og borgerne, også for at modvirke, at ombudsmandsinstitutionen bliver for stor.

Med henblik på at lade ombudsmanden i hvert enkelt tilfælde overveje sin kompetence efter de retningslinjer, der er udstukket i betænkningen, foreslås indført en regel (lovforslagets § 7, stk. 3), hvorefter ombudsmanden ikke behandler klager over nævn, der må anses for tvistnævn.

3°. Over for en række nævn, som vel er domstolslignende, men ikke afgør tvister mellem borgerne, har ombudsmanden anset sig for inkompetent. Der har typisk været tale om nævn, hvori der har været dommerrepræsentation, og som har varetaget opgaver, der minder stærkt om de traditionelle domstolsager, og som har haft en stærkt judicialiseret sagsbehandling. Eksempler på sådanne organer, der er anset for domstole, men som ikke kan karakteriseres som tvistnævn, er fredningsnævn, taksations- og overtaksationskommissioner i henhold til lov om offentlige veje, lov om by- og landzoner og lov om naturbeskyttelse samt valgbarhedsnævnet.

Omvendt har ombudsmanden anset sig for kompetent over for en række nævn, som også har domstolslignende træk. Til disse hører Overfredningsnævnet, Den Sociale Ankestyrelse, Arbejdsmarkedets Ankenævn, de sociale ankenævn, Miljøklagenævnet, Flygtningenævnet, Erhvervsankenævnet og Landsskatteretten.